

A Magyar nyelv és irodalom (anyanyelv)
tantárgy tanterve

IX. osztály

Közös törzsanyag és Szakspecifikus curriculum
vokacionális szakirány, pedagógiai tagozat, tanítóképző szak

– 2025 –

BEVEZETÉS

A *Magyar nyelv és irodalom (anyanyelv)* tanterve a IX–XII. osztály számára készült a középiskolai tantervi kínálat részeként, amely figyelembe veszi az Európai Parlament és az Európai Tanács 2018/C/189/01 ajánlását az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákra vonatkozólag, valamint a minisztériumi rendelettel jóváhagyott kerettantervet, amelynek megfelelően a magyar nyelv és irodalom tantárgy a törzsanyagát, a nappali tagozatos vokacionális líceumok kisiskolai pedagógia szakos pedagógia osztályaiba járó tanulók IX. és X. osztályban heti három, XI. és XII. osztályban heti két órában, a szakspecifikus curriculumot pedig IX. osztályban heti két, XI–XII. osztályban heti egy órában tanulják. A szakspecifikus curriculum szaktantárgyai a következők: IX. osztály: alkalmazott nyelvészet, X. osztály: gyermekirodalom, XI. osztály: kommunikációs technikák, XII. osztály: szövegértés és kreatív írás. A tanterv a 3393 / 28.02.2017 számú miniszteri rendelettel az V–VIII. osztály számára jóváhagyott, új szemléletű *Magyar nyelv és irodalom (anyanyelv) tantárgyi program* folytatása, az V–VIII. osztályban kialakított kompetenciák továbbfejlesztésére és kiegészítésére összpontosít. Szemléletében a tanterv a BBTE Bölcsészettudományi Kara magyar intézeteinek munkacsoportja által javasolt középiskolai tanterv koncepció-javaslatára épül. A tanterv továbbra is kiemelt hangsúlyt helyez a különböző típusú szövegek értésére, valamint a nyelvi megformálás iránti érzékenységre és igényességre a szóbeli és írásbeli szövegalkotásban. Ezt olyan szövegértelmezési stratégiák kialakítása egészíti ki, amelyek az irodalmi alkotások történeti és kulturális összefüggéseinek feltárására irányulnak.

A tanterv az irodalom tanítására úgy tekint, mint az esztétikai (ön)nevelésnek – és ezzel összefüggésben a személyiség világban való tájékozódása és az önmegismerése –, az írni-olvasni tanulásnak és a „műveltség”-nek egyik közegére. Az irodalomnak mint nyelvi művészetnek az olvasói tapasztalatát helyezi középpontba, ugyanakkor felkészíti a diákokat a pontos önkifejezésre, a párbeszédre és a nyilvánosság előtti különféle beszéd- és írásmódokra. Az irodalomórák súlypontja az olvasás mint esztétikai megtapasztalás helyzeteinek kidolgozására helyeződik át. Az irodalomoktatásnak ez a modellje mű és befogadója létszerű összetartozásának elismeréséből indul ki, vagyis abból, hogy az (irodalmi) mű nem a (tudományos) megismerés tárgya, hanem csakis az olvasása, befogadása tapasztalatában létezik műként.

A művekkel való dialogikus találkozásokban megvalósuló irodalomoktatás – az ismeretátadó, monologikus irodalomtanítás gyakorlatával szemben – feltételezi, hogy ne az oktatási tartalmak – irodalomtörténeti és/vagy elméleti-poétikai ismeretek – megtanítása és besorolási kategóriákként való működtetése legyen a cél, ahol a művek csak az ismeretek illusztrációi, hanem fordítva: a művek értő olvasásának háttéréként működtessük az ismereteket, az esztétikai tapasztalat kibontakoztatásának eszközként rendeljük alá a megfelelő fogalmakat, hogy ennek megfelelően formálódjanak, gazdagodjanak az értelmezéshez szükséges korábbi szövegsémák és -kódok.

A tanterv kronológiai szervezőelvre épül anélkül, hogy célja a klasszikus irodalomtörténet tanítása lenne. Ezt olyan szövegértelmezési stratégiák kialakítása egészíti ki, amelyek az irodalmi alkotások történeti és kulturális összefüggéseinek feltárására irányulnak. A műértelmező műhely gyakorlata azt feltételezi, hogy évente négy olyan közös, tanári irányítással vezetett értelmezési gyakorlat jön létre, mely több, különböző korokban íródott szépirodalmi alkotás vagy szövegrészlet értelmezésére épül, kitekintéssel a hozzájuk rendelt világirodalmi, popkulturális, társművészeti alkotásokra, dokumentumszövegekre, metaszövegekre. A munkafolyamat az elidőző, élményt adó olvasás tapasztalatára épül, melynek során lehetővé válik, hogy az olvasó életproblémaként érzékelje a művet. A tanár feladata nem elsődlegesen a magyarázat és a „megértetés” – hiszen a tanulók számára ez a passzív tudomásulvétel feladatát írja elő –, hanem a tanulóknak a mű megértésébe való bevonása, beavatása. A témákhoz ajánlott irodalmi alkotások közül a tanár az osztály érdeklődési köréhez, adottságaihoz illő műveket választ, figyelembe véve a megadott minimális követelményeket, ezeket kiegészítheti a téma keretén belül ajánlott más szövegekkel vagy azok részleteivel.

A nyelvi problémák azonosítására és megoldására való összpontosítás az általános iskolában kezdődik, de a bonyolultabb és elvontabb terminológia használatát igénylő jelenségeket a középiskolában ismerik meg és vizsgálják mélyebben a diákok. Ebben a szakaszban már lehetséges a komplex nyelvi összefüggések feltárása, és a kiindulási pontok már nem korlátozódnak a közvetlen tapasztalatokra, hanem magukban foglalhatják az olvasás, a beszélgetés és a vita során felhalmozott tapasztalatokat is. A tanulási folyamat, amelynek része a megfigyelés, a rendszerezés és az általánosítás, továbbra is alapvető

fontosságú, de egyre nagyobb hangsúlyt kap a vita, az érvelés, a kritikus gondolkodás és az alternatív magyarázatok megfogalmazása. A hangsúly fokozatosan helyeződik át a megértés fejlesztéséről és a szövegalkotásról a nyelvi paradigmákkal kapcsolatos problémakörök tanulmányozására, a nyelvi adatok és információk értelmezési képességének fejlesztésére, az alternatív források minőségének kritikus értékelésére, valamint érvek megfogalmazására, döntések meghozatalára és nyelvi megközelítések alkalmazására.

Az I–VIII. osztályos tantervek nyelvi alapja funkcionális megközelítésen nyugszik, amely nem a nyelv előre meghatározott osztályozásából indul ki, hanem a kommunikáció típusainak tartalmából, helyzetéből és kontextusából, így minden jelenség a konkrét kommunikációs kontextusnak megfelelően értelmezhető. A hangsúly a különböző módon strukturálható szövegeken van, kiemelve ezzel a nyelvi ábrázolás többféle lehetőségét. A középiskolai tanterv innovatív tevékenységeket követel meg, amelyek a problémamegoldás és a tudatos kutatás gyakorlása mellett a nyelvi érzékelés, a kritikus gondolkodás és a nyelvhasználat kreativitásának fejlesztését is célul tűzik ki. Azzal, hogy a tanár különböző típusú kognitív műveletekbe vonja be a diákokat, a nyelvi jelenségek önálló felfedezésére irányítja őket. Így az irodalmi szövegek nyelvi dimenziója olyan problémaként közelíthető meg, ami indokolja a nyelvhasználatban megjelenő pragmatikus, diakronikus, valamint társadalmi és kognitív aspektusok fokozottabb hangsúlyozását.

Módszertani szempontból a tanterv szemlélete a kompetenciafejlesztést célzó tanítási és tanulási módszerek, a differenciált tanulásszervezési eljárások alkalmazását feltételezi.

A tanterv szerkezete:

1. Bevezetés

2. Általános kompetenciák: a kommunikációs és kognitív kompetencia részrendszerei, amelyek a szóbeli kommunikáció, az írott szövegek megértése és értelmezése, az írásbeli szövegalkotás, valamint a nyelvi megformálás iránti érzékenység és igényesség fejlesztését szolgálják

3. Specifikus kompetenciák és tanulási tevékenységek: az alapkompenciák komponensei, részrendszerei (a tanulás eredményeként kialakuló képesség- és készségterületek, motiváció- és attitűdkészletek); a tanulási tevékenységek ajánlott tevékenységpéldák, amelyek a tartalmak beépülésével hozzájárulnak a specifikus kompetenciák fejlődéséhez

4. Tanulási tartalmak, amelyek a képességrendszerekbe épülve hozzájárulnak a kompetenciák fejlődéséhez. Tartalmi egységek:

- poétikai, narratológiai, műfajelméleti és stílustörténeti fogalmak
- ajánlott szerzők
- problémakörök, problémafelvető kérdések
- műértelmező műhely

5. Módszertani útmutató

A tantervben használt rövidítések:

KT = közös törzsanyag

ÁK = általános kompetencia

SK = specifikus kompetencia

TP = tevékenységpélda

SZC = szakspecifikus curriculum

ÁLTALÁNOS KOMPETENCIÁK

(KT) ÁK 1.	Megért különböző típusú szövegeket formális és informális kontextusban azok esztétikai minőségének megítélésével
(KT) ÁK 2.	Szövegértelmezési stratégiákat alkalmaz történeti, kulturális összefüggésben
(KT) ÁK 3.	Különböző típusú szövegeket alkot szóban és írásban a nyelvi megformálásra való érzékenységgel és igényességgel
(SZC) ÁK 4.	Tudatosan viszonyul a nyelvi és kulturális sajátosságokhoz az anyanyelvi és irodalmi nevelés folyamatában

**SPECIFIKUS KOMPETENCIÁK ÉS
TEVÉKENYSÉGPÉLDÁK**

(KT) ÁK 1. – Megért különböző típusú szövegeket formális és informális kontextusban azok esztétikai minőségének megítélésével

IX. osztály
<p>(KT) SK 1.1. Megérti a referenciális olvasás és az irodalomként olvasás közötti különbséget a különböző típusú szövegek befogadásában</p> <ul style="list-style-type: none"> - irodalmi és nem irodalmi szövegek összehasonlítása sajátosságaik alapján (pl. szemponttáblázat, Venn-diagram formájában) - a befogadás módjának megfigyelése ugyanannak a témának kétféle (referenciális és irodalmi) interpretációja esetén - objektív és szubjektív közlések azonosítása irodalmi és nem irodalmi szövegekben - egy irodalmi szöveg alapján felkínált kétféle értelmezés (referenciális és irodalmi) egyike melletti állásfoglalás - irodalmi kódok szerepének felfedezése a konnotatív jelentés megteremtésében különböző műfajú szövegekben - a saját megértés folyamatának, a megértés akadályainak tudatosítása és a megértés gátjainak feloldása (pl. kettéosztott napló/ gondolattérkép/ megbeszélés segítségével) - megértési/értelmezési hibák önálló korrekciója (pl. újraolvasás, reflektálás, problémamegoldás, korrekció) - tanulási eredményeinek értékelése, saját céljainak és elvárásainak, valamint mások várakozásainak függvényében
<p>(KT) SK 1.2. Megért köznapi beszélgetéseket, érvelő szövegeket, dokumentumszövegeket, multimédiás szövegeket, egyszerűbb metaszövegeket információszerzés céljából</p> <ul style="list-style-type: none"> - explicit és implicit információk azonosítása különböző típusú nem irodalmi szövegekben - érvelő szövegek és egyszerűbb metaszövegek érveinek, ellenérveinek, következtetéseinek azonosítása (pl. grafikai modell formájában) - dokumentumszövegek (pl. menetrend, időjárásjelentés, használati utasítás, számla, jegy) információinak azonosítása valós élethelyzetekben - különböző típusú nem irodalmi szövegek társítása rövidített (zanzásított) változataikkal - multimédiás szövegek megfigyelése szemponttáblázat segítségével - a különböző kommunikációs helyzetekben kapott üzenetek reflektív, forráskritikai és médiatudatos elemzése
<p>(KT) SK 1.3. Megnevez poétikai, narratológiai, műfajelméleti és stílustörténeti fogalmakat különböző típusú szövegekre vonatkozóan</p> <ul style="list-style-type: none"> - különböző irodalmi szövegek műnemi és műfaji jegyeinek azonosítása - az olvasott művek elhelyezése stíluskorszakok idővonalán - poétikai, narratológiai, műfajelméleti és stílustörténeti fogalmak példákkal való szemléltetése olvasmányélmények alapján - verstani gyakorlatok végzése ütemhangsúlyos és időmértékes versek ritmusának megkülönböztetésére
<p>(KT) SK 1.4. Azonosít különböző értékminőségeket irodalmi és nem irodalmi szövegekben</p> <ul style="list-style-type: none"> - irodalmi és nem irodalmi szövegekben megjelenített értékminőségek felismerése - multimédiás szövegek (pl. reklám, kampányvideó, filmrészlet) kommunikációs és esztétikai értékeinek megfigyelése - irodalmi és nem irodalmi szövegekben megjelenített értékminőségek összehasonlítása megadott grafikai modell segítségével - az értékek háttérében álló nézőpontok, élethelyzetek felismerése - a személyes értékrend felelős alkalmazása

(KT) ÁK 2. – Szövegértelmezési stratégiákat alkalmaz történeti, kulturális összefüggésben**IX. osztály****(KT) SK 2.1. Szövegértelmezési stratégiákat alkalmaz nem irodalmi, epikus és lírai művekben**

- kifejező, értő, értelmező olvasás gyakorlása
- a nem irodalmi szövegek sajátosságainak felismerése
- a nem irodalmi szövegek sajátosságainak értelmezése megadott szempontok szerint
- líraiság és elbeszélő jelleg megkülönböztetése
- cím és szöveg összefüggésének vizsgálata
- lírai szövegek értelmezése a szóképek, stílusalakzatok jelentésteremtő erejének felfedezésével
- versbeszéd, beszédhelyzet, beszédmód változatainak felismerése
- a rím, ritmus vizsgálata a lírai szövegek jelentésének megteremtésében
- szereplői és elbeszélői szövegek megkülönböztetése epikus szövegekben (egyenes beszéd, függő beszéd, szabad függő beszéd)
- hangulati elemek és azok hatásainak azonosítása lírai és epikus művekben
- a példázatosság jegyeinek értelmezése a cselekmény, a szereplők és a motívumok szintjén

(KT) SK 2.2. Nyelvi adatokat értelmez megadott szempontok szerint

- adatgyűjtési módok megismerése
- adattárak, adatbázisok, (online) szótárak kezelése, gyakorlatban való használata
- keresési szempontok megismerése
- információk, adatok kikeresése megadott téma alapján
- a nyelvi adatok megadott szempontok szerinti csoportosítása

(KT) SK 2.3. Rövid válasz formájában fogalmazza meg olvasói élményét az irodalmi műről a tanult fogalmak helyes használatával

- előfeltevések megfogalmazása az irodalmi mű címe alapján a mű lehetséges témájáról
- cím és szöveg közötti összefüggések megfigyelése
- lírai, epikai művek műfaji sajátosságainak felfedezése adott irodalmi műben
- fikció és valóság elkülönítése az irodalmi művekben
- a példázatos szövegek tanítói szándékának értelmezése értékalapú megközelítésben
- nyelvi megalkotottság, stiláris sajátosságok, hangnem, hangulatiság megfogalmazása
- esztétikai minőségek megnevezése
- ritmus és rím versszerező és hangulatteremtő erejének felismerése

(KT) SK 2.4. Felismeri a különböző korokhoz tartozó szövegek sajátosságait a történeti érzék kialakulása céljából

- az egyes korokhoz kapcsolódóan információk, adatok kikeresése és ezek megbeszélése adott szempontok szerint
- a szöveg történeti meghatározottságának felismerése
- saját léttapasztalatok összehasonlítása olvasmányélményekkel
- értékrendek változásának felismerése történeti tárgyú művekben
- történelmi háttér és előtér felismerése a történelmi tárgyú művekben
- önkifejezési formák alakulásának felismerése különböző korokhoz tartozó szövegekben
- különböző stílusok sajátosságainak azonosítása irodalmi szövegekben rövid válasz formájában

(KT) SK 2.5. Értelmezi a nyelvi változások okait a történeti érzék kialakulása érdekében

- a nyelvi változások egyes okaihoz kapcsolódóan információk, adatok kikeresése és ezek megbeszélése adott szempontok szerint
- szólások és közmondások időbeli változásának felfedezése
- régi irodalmi szövegek nyelvi (grammatikai) sajátosságainak vizsgálata
- jövevényszavak felismerése különböző korú szövegekben
- a jövevényszavak beilleszkedését segítő mechanizmusok felismerése

(KT) ÁK 3. – Különböző típusú szövegeket alkot szóban és írásban a nyelvi megformálásra való érzékenységgel és igényességgel

IX. osztály
(KT) SK 3.1. Beszédhelyzetnek megfelelő szövegeket alkot a területi és társadalmi változatok figyelembevételével
<ul style="list-style-type: none">- saját anyanyelvjárás/anyanyelvváltozat sajátosságainak kikeresése és összevetése a többi nyelvjárási régióban használt változatokkal digitális térképek segítségével- különböző nyelvváltozatokban megfogalmazott szövegek összevetése és hasonlóságok/különbségek kiemelése- szövegalkotás különböző nyelvváltozatokban (a helyzet, cél, az adó és a vevő függvényében)- területi nyelvváltozat és személyes/kulturális identitás összefüggésének vizsgálata tanulói kutatómunka eredményeképpen (pl. családban használt szavak, kifejezések, melyek hiányoznak a normatív nyelvváltozattól)- beszélt szövegek alkotása a kulcsszavak, témahálózat alapján- szövegalkotás a szöveg mikro- és makroszerkezetének figyelembevételével- történetmesélés a tematikus progresszió alkalmazásával
(KT) SK 3.2. Párbeszédet, monológot alkot különböző kommunikációs helyzetekben
<ul style="list-style-type: none">- a kapcsolatfelvétellel (köszönés, bemutatás, bemutatkozás, megszólítás), a kapcsolat tartására és a kapcsolat lezárására vonatkozó komplex helyzetgyakorlatok- párbeszéd gyakorlása informális és formális helyzetekben a beszélők közötti viszonyok figyelembevételével- a kommunikációt akadályozó tényezők felismerése- felkészülés a beszélgetést irányító szerepére többszereplős párbeszédben- az aktív hallgatás/értő figyelem módszerének gyakorlása- a párbeszéd és monológ jellemzésbeli eljárásként való alkalmazása- felelős, csattanóra kihelyezett párbeszéd alkotása- felelősségteljes részvétel különféle interakciókban, a kommunikációs konvenciók és etikai elvek tiszteletben tartásával, valamint a kulturális sokszínűség megbecsülésével
(KT) SK 3.3. Funkcionális szövegtípusokat (magánlevél/hivatalos levél, meghívó, űrlap kitöltése) alkot megadott beszédhelyzethez igazodva
<ul style="list-style-type: none">- egy téma magán- és hivatalos levélben való megfogalmazásának gyakorlása- meghívók írása különböző alkalmakra és stílusokban- irodalmi programok műsorfüzeteinek megtervezése- pályázati űrlapok kitöltésére vonatkozó szabályok betartásának gyakorlása- valós vagy fiktív rajongói levél írása egy kedvenc művésznek vagy színésznek művészi munkásságának értékelésével- hivatalos levél írása az önkormányzatnak egy lakossági probléma megoldása érdekében
(KT) SK 3.4. Egyszerűbb érvelő szövegeket alkot köznapi beszédhelyzetekben
<ul style="list-style-type: none">- vélemények, gondolatok, érzelmek, érvek és ellenérvek kifejezésére szolgáló változatos üzenetek megfogalmazása formális és informális kontextusokban, különféle médiumokon keresztül, a kommunikációs helyzethez igazított formában- megadott tételmondatokhoz bizonyítékok/érvek és cáfolatok/ellenérvek kapcsolása- tények és vélemények elkülönítésének gyakorlása árnyalt beszédhelyzetekben- álláspont kifejtésének gyakorlása (három perces/három bekezdésnyi szövegben)- megadott kérdésre adott válasz részletes indoklása, magyarázata- példák, idézetek beépítése az érvelésbe- a rövid és hatásos érvelés gyakorlása hétköznapi témákon keresztül- meghatározásból levezetett érv gyakorlása- különböző címzetthez igazodó beszédek alkotása- humoros kifogások, mentegetőzés írása különböző szituációban
(KT) SK 3.5. Publicisztikai, digitális/multimédiás szövegeket (pl. Word-dokumentum, sms, üzenet, hangüzenet, komment, e-mail, hirdetés, esemény létrehozása, közösségi médiafelületek szövegei) alkot különböző beszédhelyzetekben

IX. osztály
<ul style="list-style-type: none"> - tudatos részvétel az online írott kommunikációban a helyesírási szabályok alkalmazásával - egy közlés többféle módon való megfogalmazása különböző kommunikációs helyzetekben - emléknapok/rendezvények részletes forgatókönyvének előkészítése - az elektronikus könyvtárakban való tájékozódás gyakorlása - hangüzenetek tömör, lényegkiemelő megfogalmazása - tanulási segédanyag létrehozása a mesterséges intelligencia eszközeinek bevonásával
(KT) SK 3.6. Elbeszélő, leíró szövegeket alkot megélt vagy fiktív élményei alapján
<ul style="list-style-type: none"> - az olvasói élmény megszólaltatása általános érdekű és értékű mondanivalóval, élménybeszámoló formájában - az „írás saját magunk számára” technika alkalmazása (pl. a saját gondolatok, vélemények, érvek és kérdések reflexív, önreflexív megfogalmazására) - párbeszéd és monológ beillesztése elbeszélő szövegbe - leíró szöveg beépítése elbeszélő szövegbe - egy iskolai nap elbeszélése naplórészlet formájában, egyéni és osztályközösségi nézőpontból

(SZC) ÁK 4. – Tudatosan viszonyul a nyelvi és kulturális sajátosságokhoz az anyanyelvi és irodalmi nevelés folyamatában

IX. osztály
(SZC) SK 4.1. Értelmezi a gyermeknyelv és a gyermekközpontú kommunikáció jellemzőit a nyelvelsajátítás szakaszainak megfelelő helyzetekben
<ul style="list-style-type: none"> - különböző életkorú gyermekek beszédéből gyűjtött minták elemzése - dajkanyelvi és egyszerűsített regiszter gyakorlása páros vagy csoportos szerepjátékban - beszédértési és beszédalkotási gyakorlatok (pl. történetmondás vagy kérdés-felelet játék) - a nyelvelsajátítás szakaszainak felismerése a gyermekek kommunikációs szokásait rögzítő videó- vagy hanganyagok elemzésével - a gyermekközpontú kommunikáció alkalmazása különböző pedagógiai helyzetgyakorlatokban
(SZC) SK 4.2. Tudatosan alkalmazza a beszédtechnika eljárásait
<ul style="list-style-type: none"> - légző- és hangképző gyakorlatok a beszéd érthetőségének, természetes hangképzésének fejlesztésére (pl. hanghosszabbítás, szünettartás, légzésszabályozás) - artikulációs és intonációs gyakorlatok különböző érzelmi és kommunikációs szándékok kifejezésére - beszédtempó-, hangerő- és hanglejtés-váltások gyakorlása különböző kommunikációs helyzetekben
(SZC) SK 4.3. Megérti a nyelvi szocializáció folyamatát az anyanyelvi nevelésben
<ul style="list-style-type: none"> - kommunikációs minták és szocializációt elősegítő nyelvi formák gyűjtése családi, iskolai és kortárs színtérről - a gyermekek nyelvhasználatában megjelenő különböző kulturális értékek összehasonlítása - rövid esettanulmányok feldolgozása a nyelvi szocializáció elősegítő és gátló tényezőiről - kiscsoportos vita vagy szimuláció a különböző szocializációs színterek hatásairól a nyelvi fejlődésre - reflektív napló írása a tanulók saját nyelvi tapasztalatairól és azok pedagógiai értékeléséről
(SZC) SK 4.4. Érzékenyen kezeli a nyelvi hátrányból, kódváltásból vagy kétnyelvűségből adódó különbségeket a pedagógiai esélyegyenlőség érdekében
<ul style="list-style-type: none"> - nyelvi hátrányos helyzetek elemzése példák alapján (pl. interjúk, esettanulmányok) - kódváltási helyzetek gyakoroltatása szerepjátékokban, reflektálva a befogadó kommunikációra - fejlesztő feladatok készítése különböző nyelvi háttérrel rendelkezők számára - megbeszélés és vita a kétnyelvűség lehetőségeiről és kihívásairól (pl. társadalmi, pedagógiai lehetőségekről, nyelvtanulásban való hasznosíthatóságról) - saját érzékenység és hozzáállás vizsgálata a nyelvi különbségekkel kapcsolatban (pl. szemponttáblázat, kettéosztott napló, T-táblázat stb. formájában)
(SZC) SK 4.5. Funkcionálisan alkalmazza a helyesírási szabályokat a mindennapi és a szakmai kommunikációban
<ul style="list-style-type: none"> - a helyesírási szabályzat használata adott szavak helyesírására vonatkozó tudnivalók felkutatására - helyesírási alapelvek azonosítása rövid szövegekben (kiemeléssel, színezéssel, megjegyzésekkel) - „így hallom–így írom” gyakorlatok

IX. osztály

- a hangkapcsolódási szabályszerűségek alkalmazását célzó gyakorlatok (felismerés, alkalmazás, rögzítés)
- a mozgószabály felismerése és begyakorlása
- mondatok írásjelhasználatának értelmezése és jelentésváltozásának megfigyelése (példamondatok átalakításával)
- a tulajdonnevek helyesírását, földrajzi- és intézménynevek helyesírását, a számok betűkkel való írását, a kelteztést, az elválasztás szabályait, az egyszerű és az összetett mondat központozását, az írásmódokat mint identitásjelölőket tematizáló tevékenységek és feladatok
- szókapcsolatok helyesírásának eldöntése és indoklása (pl. páros döntési „egybe vagy külön” kártyajáték formájában)
- a szóelválasztás bonyolultabb eseteire vonatkozó helyesírási szabályok begyakorlása (megfigyelés, gyakorlás, rögzítés)
- elválasztási hibák javítása kézzel írott, nyomtatott és digitális szövegben (pl. szövegszerkesztőben végzett gyakorlattal)
- kelteztések és számok helyesírásának gyakorlása különböző szövegtípusokban (hirdetés, meghívó, tanulmányrészlet)
- űrlapok és adatlapok kitöltése helyesírási normák betartásával (digitális felület használatával)
- szakmai vagy tanulmányi szövegek helyesírási konvencióinak elemzése (példaszövegek összehasonlításával)
- plakát vagy infografika készítése a leggyakoribb helyesírási hibákról és azok javításáról (projektmunkában)

(SZC) SK 4.6. Tudatosan használja a helyesírási szabályokat különféle szövegtípusok alkotásakor, az önellenőrzésben és mások hibáinak kijavításában

- saját szöveg helyesírási önellenőrzése (jelölőlistával vagy hibajegyzékkel)
- társak írásainak javítása és a javítások indoklása (páros vagy csoportmunkában)
- hibás szöveg javítása és a hibák típus szerinti rendszerezése (táblázatban)
- digitális helyesírás-ellenőrző programok kipróbálása és javaslataik értékelése (kiscsoportos elemzéssel)
- helyesírási napló vezetése a visszatérő hibákról és a javítás módjairól

TARTALMAK

IX. osztály

Tartalmi egységek	Tartalmak
1. Ajánlott szerzők	<p>(KT)</p> <p>1.1. Janus Pannonius 1.2. Balassi Bálint 1.3. Zrínyi Miklós 1.4. Mikes Kelemen 1.5. Heltai Gáspár 1.6. Csokonai Vitéz Mihály</p>
2. Fogalmak	<p>(KT)</p> <p>2.1. referenciális olvasás és irodalomként olvasás 2.2. az irodalmi szöveg jellemzői:</p> <ul style="list-style-type: none"> • fikcionalitás, nyelvi megalkotottság, történetiség, konnotatív jelentés az irodalmi kódok és formák szövegszerveződésben betöltött szerepe • író, kronológia, kultúra, világkép, történetiség, irodalmi korszak, stílus, korstílus, stílusirányzat, stíluszintézis • értelmezési szempontok az olvasás folyamatában • értékek, értékviszonyok (adott irodalmi művekben) • esztétikai minőségek (szép, rút, tragikus, komikus, fenséges, alantas, idilli, elégikus) • hangnemek (objektív, szubjektív, patetikus, tragikus, elégikus, humoros) <p>2.3. stílustörténeti korok, irányzatok: ókor, középkor, reneszánsz, humanizmus, reformáció, barokk, felvilágosodás, rokokó, klasszicizmus, szentimentalizmus</p> <p>2.4. nyelvemlékek: szórványemlék, szövegemlék, glossza</p> <p>2.5. epikus művek olvasása:</p> <ul style="list-style-type: none"> • epikum, történet, történetmondás, elbeszélő (narrátor), elbeszélői nézőpont, elbeszélői szólam, szereplő, szereplők rendszere, jellemábrázolási technikák • epikai műfajok: bibliai történet, példázat, tanmese, intelm, prédikáció, legenda, krónika, monda, gesta, eposz (propozíció, invocáció, in medias res, epikus hasonlatok, enumeráció, isteni beavatkozás, állandó jelzők, előreutalás), irodalmi levél, novella • elbeszélés, tanítás, példázatosság <p>2.6. lírai művek olvasása:</p> <ul style="list-style-type: none"> • líraiság, lírai én, vershelyzet, beszédhelyzet, beszédmód • lírai műfajok: dal (katonadal, kurucdal, helyzetdal), epigramma, himnusz, óda, zsoltár, trubadúr énekek, virágénekek, elégiko-óda, elégia • pictura, sententia • ütemhangsúlyos és időmértékes verselés (verslábak, hexameter, pentameter, disztichon), szimultán verselés, strófa (Balassi-strófa), rím, rímtípusok, refrén <p>2.7. szövegtípusok: monológ, párbeszéd, dokumentumszövegek, metaszövegek, érvelő szövegek (érv, cáfolat, álláspont, tételmondat), magánlevél, hivatalos levél, meghívó; multimédiás szövegek, Word-dokumentum, sms, üzenet, hangüzenet, komment, e-mail, hirdetés, esemény létrehozása, közösségi médiafelületek szövegei</p> <p>2.8. adattár, adatbázis, szótártípusok (egynyelvű/értelmező, többnyelvű, etimológiai, szótörténeti, szinonima, szakszótárak, helyesírási szótár), szócikk; a szótártípusok funkciója; hasonlóságok és különbségek az adattárak, adatbázisok, nyomtatott és online szótárak között</p> <p>2.9. nyelvi változás: a nyelvi változatosság időben; a nyelvi változások okai (belső okok, a nyelv rendszerszerűsége; külső okok: a társadalom, kultúra változásai, a történelmi események hatása; más nyelvi közösségekkel való érintkezés)</p>

Tartalmi egységek	Tartalmak
	<p>2.10. területi és társadalmi változatok; nyelvváltozat, nyelvjárás, köznyelv, standard, hobbinyelvek, életkori nyelvváltozatok, szaknyelvek</p>
<p>3. Műértelmező műhely</p>	<p>(KT)</p> <p>3.1. TANÍTÁS, NEVELÉS (Minimális követelmény: 3 epikus alkotás, 3 lírai alkotás)</p> <p>3.1.1. Irodalmi művek a IX. osztályban tanulmányozott korokból: <i>Halotti Beszéd és Könyörgés</i>; bibliai példázatok (A magvető; A tékozló fiú); <i>István király intelmei Imre herceghez</i>; Janus Pannonius: <i>A veronai Guarinóhoz</i> (Kérlek téged, e kornak fényessége...); <i>Vitázik Guarino mentegetőzésével</i>; <i>Guarinóhoz</i> (Így szóltál, Guarino, míg olvastattad a könyvem...); Heltai Gáspár: <i>Száz fabula</i> (részlet); Mikes Kelemen: <i>Törökországi levelek</i> (62. levél); Csokonai Vitéz Mihály: <i>Jövendölés az első oskoláról a Somogyban</i></p> <p>3.1.2. Társítható művek:</p> <p>3.1.2.1. Irodalmi alkotások: Apáczai Csere János: <i>Az iskolák fölöttébb szükséges voltáról</i>; Kosztolányi Dezső: <i>Halotti beszéd; A kulcs; Aranysárkány; Házi dolgozat; Fürdés; Sakk-matt</i>; Márai Sándor: <i>Halotti beszéd; Füves könyv</i>; Kazinczy Ferenc: <i>A nagy titok</i>; Kölcsey Ferenc: <i>Emléklapra; Huszt</i>; Berzsenyi Dániel: <i>A magyarokhoz (II.)</i>; Gárdonyi Géza: <i>Büntérgetés</i>; Móricz Zsigmond: <i>Légy jó mindhalálig</i> (részletek, az iskolai életet ábrázoló jelenetek); Szabó Magda: <i>Abigél</i>; Karinthy Frigyes: <i>Tanár úr kérem</i>; Vámos Miklós: <i>Pofon</i>; Ady Endre: <i>Üzenet egykori iskolámba</i>; Kovács András Ferenc: <i>Erdélyi iskolák falára</i>; Tóth Krisztina: <i>Verset állva; Tolltartó; Én csak egy nyugdíjas tanár vagyok</i>; Ottlik Géza: <i>Iskola a határon</i> (részletek, iskolai jelenetek); Esterházy Péter: <i>Pápai vizeken ne kalózkodj!</i>; Pilinszky János: <i>A tékozló fiú keresése</i>; Dragomán György: <i>Oroszlánkórus</i>; Tamás Dénes: <i>Az élő ház</i>; Gion Nándor: <i>Sortűz egy fekete bivalyért</i> (részlet, Fodó tanár úr alakja)</p> <p>3.1.2.2. Társművészeti alkotások: Fra Angelico: <i>A hegyi beszéd</i> (festmény, 1442); Raffaello Santi: <i>Az athéni iskola</i> (festmény, 1510); Rembrandt: <i>A tékozló fiú hazatérése</i> (festmény, 1669); <i>Dr. Tulp anatómiája</i> (festmény, 1632); <i>Emmausi vacsora</i> (festmény, 1601); Jean-François Millet: <i>A magvető</i> (festmény, 1850); Munkácsy Mihály: <i>Colpachi iskola</i> (festmény, 1882); Vincent Van Gogh: <i>A magvető</i> (festmény, 1888, mindkét változat); Ferenczy Károly: <i>A hegyi beszéd</i> (festmény, 1896); Csontváry Kosztka Tivadar: <i>Marokkói tanító</i> (festmény, 1908); Caravaggio: <i>Hamiskártyások</i> (festmény, 1594); <i>A Pál utcai fiúk</i> (ifjúsági filmdráma Molnár Ferenc regényének adaptációja, Fábri Zoltán, 1969); <i>Holt költők társasága</i> (ifjúsági filmdráma, Peter Weir: <i>Dead Poets Society</i>, 1989); <i>Mindenki</i> (rövidfilm, Deák Kristóf, 2016); <i>Mona Lisa mosolya</i> (filmdráma, Mike Newel: <i>Mona Lisa Smile</i>, 2003); <i>Tanári szoba</i> (filmdráma, İlker Çatak: <i>Teachers' Lounge</i>, 2023); <i>Fekete pont</i> (filmdráma, Szimler Bálint, 2024)</p> <p>3.1.3. Világirodalmi kitekintés: Marcus Aurelius: <i>Elmélkedések; A professzor és a révész</i> (hindu népmese); J. D. Salinger: <i>Zabhegyező</i>; J. K. Rowling: <i>Harry Potter</i>; Sylvia Plath: <i>Beavatás</i>; Ernest Hemingway: <i>Indián tábor</i>; André Gide: <i>A tékozló fiú visszatérése</i></p> <p>3.1.4. Visszatekintés: Molnár Ferenc: <i>A Pál utcai fiúk</i></p> <p>3.1.5. Fogalmak (megjelenített értékek, témák, motívumok): eredendő bűn, bűnbeesés, bűnhődés, éden, famotívum, archaikus nyelvezet, tanulási stratégiák, beavatás, példakép, beilleszkedés, normakövetés, felnőtté válás, személyes érintettség, emberi magatartásminták, értékátadás, felelősség, megfelelés, hivatás, tudás, nevelési elvek, nevelési eszmények, tanárszerepek, iskolai konfliktusok, gyermekjogok, gyermekvédelem</p> <p>3.2. A TRANZSCENDENS ÉS VILÁGI SZERELEM (Minimális követelmény: 2 epikus alkotás, 4 lírai alkotás)</p> <p>3.2.1. Irodalmi művek a IX. osztályban tanulmányozott korokból: <i>Margit-legendája; Szent Ferenc legendája</i> (Jókai kódex: <i>Az fordolt farkasról</i>); <i>Szent László legendája</i>; Balassi Bálint: <i>Hogy Júliára talál, így köszöne néki; Júliát hasonlítja a szerelemhez</i>,</p>

Tartalmi egységek	Tartalmak
	<p><i>mely hasonlatosságot a Júlia dicséretin kezd el; Kiben az kesergő Céliáról ír, Csokonai Vitéz Mihály: A boldogság; Tartózkodó kérelem; A rózsabimbóhoz; A Reményhez</i></p> <p>3.2.2. Társítható művek:</p> <p>3.2.2.1. Irodalmi alkotások: Dsida Jenő: <i>Arany és kék szavakkal</i>; Gárdonyi Géza: <i>Isten rabjai</i>; Lackfi János: <i>Szent Margit legendája</i>; Szerb Antal: <i>A szerelem a palackban</i>; Márai Sándor: <i>Vendégjáték Bolzanóban</i>; Csokonai Lili [EsterházyPéter]: <i>Tizenhét hattyúk</i>; Kovács András Ferenc: <i>Júliának különb dicséreti; Kiket Júliáról szerzett; Júliát az hithez hasonlítja; Magát az planétákhoz méri; Júlia árnyékáról; Orbán Ottó: Melyben Balassi módján fohászkodik; Nagy Gáspár: Visszhangzó lépcsők egy eleven Balassi-szoborhoz; Petri György: Egy Balassi-strófa; Varró Dániel: Változatok egy gyerekdalra: Balassi Bálint</i></p> <p>3.2.2.2 Társművészeti alkotások: A Manesse-kódex lovagi szerelmet ábrázoló illusztrációi (1305–1340); Jan van Eyck: <i>Az Arnolfini-házaspár</i> (festmény, 1434); Sandro Botticelli: <i>A tavasz</i> (festmény, 1482); <i>Vénusz és Mars</i> (festmény, 1485); <i>Vénusz születése</i> (festmény, 1486); Hieronymus Bosch: <i>Gyönyörök kertje</i> (festmény, 1500 körül); Tiziano: <i>Égi és földi szerelem</i> (festmény, 1512–1516); Peter Paul Rubens: <i>A szerelem kertje</i> (festmény, 1630–1632); Giovanni Lorenzo Bernini: <i>Szent Teréz extázisa</i> (szobor, 1647); Francois Boucher: <i>Szeretők a parkban</i> (festmény, 1758); Jean-Honore Fragonard: <i>A hinta</i> (festmény, 1767); Louis-Jean-François Lagrenée: <i>Ámor és Psyche</i> (festmény, 1767–1771); Antonio Canova: <i>Ámor és Psyche</i> (szobor, 1796); Gustav Klimt: <i>A csók</i> (festmény, 1907–1908); Szinyei Merse Pál: <i>Szerelmespár</i> (festmény, 1870); René Magritte: <i>Szerelmesek</i> (festmény, 1928); <i>Örvendj magyar hon, jó anya</i> (a Gaude mater Hungaria himnusz feldolgozása) – Schola Hungarica – Dobszay László; <i>Lucis creator optime</i> gregorián dallama; Sator-Quartet – Heidl György és Bognár Szilvia: <i>Lucis creator optime</i>; Moniot d'Arras: <i>Ce fu en mai</i> (Nyári ének); Kecskés együttes: Gaucelm Faidit: <i>Trubadúr énekek a 12–13. századból</i> (Hungaroton, 1986); Ludwig van Beethoven: <i>IX. szimfónia</i> (szimfónia, 1824, IV. tétel, Örömóda); Richard Wagner: <i>Trisztán és Izolda</i> (opera, 1859, Liebestod, részlet); Giacomo Puccini: <i>Turandot</i> (opera, 1926, „Nessun dorma”, Kalaf áriája, III. felvonás eleje); Richard Wagner: <i>A Nibelung gyűrűje</i> (operaciklus, 1876, „Awakening Scene”, „Immolation Scene”); Giuseppe Verdi: <i>A trubadúr</i> (opera, 1853); Liszt Ferenc: <i>Két legenda: Assisi Szent Ferenc prédikál a madaraknak</i> (zongoramű, 1862–1863); <i>Árpád-házi Szent Margit legendája</i> (zenés történelmi fantáziajáték a kaposvári Déryné Vándorszíntársulat előadása); <i>Napfivér, holdnővér</i> (filmdráma, Franco Zefirelli: <i>Fratello sole, sorella luna</i>, 1972); <i>Az ember, aki megölte Don Quijotét</i> (kaland-vígjáték, Terry Gilliam: <i>The Man Who Killed Don Quixote</i>, 2018); <i>Szerelmes Shakespeare</i> (romantikus vígjáték, John Madden: <i>Shakespeare in love</i>, 1998); <i>Lovagregény</i> (történelmi kalandfilm-vígjáték, Brian Helgeland: <i>A Knight's Tale</i>, 2001)</p> <p>3.2.3. Világirodalmi kitekintés: Platón: <i>Lakoma (Symposion)</i>; Francesco Petrarca: <i>Daloskönyv</i>; William Shakespeare: <i>Szonettek; Rómeó és Júlia</i>; Miguel de Cervantes: <i>Don Quijote</i>; Umberto Eco: <i>A rózsza neve</i>; Anton Pavlovics Csehov: <i>A szerelemről és más történetek</i>; Johann Wolfgang von Goethe: <i>Faust</i> (I., II. rész); Novalis: <i>Himnuszok az éjszakához</i>; Lidia Amejko: <i>A telepi szentek élete</i></p> <p>3.2.4. Visszatekintés: Petőfi Sándor: <i>János vitéz</i></p> <p>3.2.5. Fogalmak (megjelenített értékek, témák, motívumok): szent szerelem, lovagi szerelem, trubadúrköltészet, reneszánsz szerelem, rokokó udvarlás, elragadtatás, átlényegülés, plátói szerelem, transzcendencia, profán, virágénekek, népies helyzetdalok, szent, szentség, csoda, erénykatalógus, kolostori irodalom, példaadás, tanító jelleg, erkölcsi példa, önfeláldozás, áldozat, aszkézis, szolgálat, boldogságkeresés, szenvedély, vágy, beteljesülés, elmúlás, a szerelem mint ideál, antropomorfizáció, az emberi lét mulandósága</p>

Tartalmi egységek	Tartalmak
	<p>3.3. OTTHONOSSÁG ÉS IDEGENSÉGÉRZET (Minimális követelmény: 2 epikus alkotás, 4 lírai alkotás)</p> <p>3.3.1. Irodalmi művek a IX. osztályban tanulmányozott korokból: Janus Pannonius: <i>Pannónia dicsérete</i>; <i>Egy dunántúli mandulafáról</i>; <i>Mikor a táborban megbetegedett</i>; <i>Búcsú Váradtól</i>; Mikes Kelemen: <i>Törökországi levelek</i> (részlet); Csokonai Vitéz Mihály: <i>Az estve</i>; <i>A tihanyi ekhóhoz</i>; <i>A magánossághoz</i>; <i>A pillangóhoz</i></p> <p>3.3.2. Társítható művek:</p> <p>3.3.2.1. Irodalmi alkotások: Berzsenyi Dániel: <i>A közelítő tél</i>; Kazinczy Ferenc: <i>Fogságom naplója</i> (részlet); Péterfy Gergely: <i>Kitömött barbár</i>; Kosztolányi Dezső: <i>A szegény kisgyermek panasza</i>; <i>Esti Kornél</i> (részlet); Márai Sándor: <i>Napló</i>; <i>Béke lthakában</i>; Arany János: <i>Epilógus</i>; Ady Endre: <i>Kocsi-út az éjszakában</i>; <i>Sem utódja, sem boldog őse...</i>; <i>A Tisza-parton</i>; <i>A Hortobágy poétája</i>; <i>Mátyás bolond diákja</i>; Karinthy Frigyes: <i>Előszó</i>; <i>Barabbás</i>; József Attila: <i>Levegőt!</i>; <i>Külvárosi éj</i>; Tóth Árpád: <i>Lélektől lélekig</i>; Tamási Áron: <i>Levél Édesanyámhoz Mikes Kelemenről</i>; Kányádi Sándor: <i>Fától fáig</i>; Örkény István: <i>Az otthon</i>; Tandori Dezső: <i>Egy talált tárgy megtisztítása</i></p> <p>3.3.2.2. Társművészeti alkotások: Kolozsvári Tamás: <i>Kálvária</i> (oltárkép, 1427); Caspar David Friedrich: <i>Vándor a ködtenger fölött</i> (festmény, 1818 körül), Edgar Degas: <i>Abszintívók</i> (festmény, 1876); Munkácsy Mihály: <i>Krisztus Pilátus előtt</i> (festmény, 1881); Edvard Munch: <i>A sikoly</i> (festmény, 1893); Edward Hopper: <i>Automata</i> (festmény, 1927); Csontváry Kosztka Tivadar: <i>Magányos cédrus</i> (festmény, 1907); Ludwig van Beethoven: <i>Holdfény szonáta</i> (1801); Bródy János: <i>A magány</i> (beatdal, 1994); Margaret Island: <i>A rab gólya</i> (Arany János megzenésített verse, 2018); <i>Az emigráns</i> (játékfilm, Szalai Györgyi, Dárday István, 2006); <i>A Pillangó</i> (filmvígjáték-dráma, Philippe Muyl: <i>Le papillon</i>, 1973); Várnai György, Jankovics Marcell: <i>Gusztáv elidegenedik</i> (animációs film, 1978), <i>Ahol a folyami rákok énekelnek</i> (bűnügyi thriller, Delia Owens regényének adaptációja, Olivia Newman: <i>Where the Crawdads Sing</i>, 2022)</p> <p>3.3.3. Világirodalmi kitekintés: Dante Alighieri: <i>Isteni színjáték</i>; John Keats: <i>A magányhoz</i>; <i>A reményhez</i>; Mihai Eminescu: <i>Szegény Dionis</i>; <i>Az esthajnalcsillag</i>; Franz Kafka: <i>Átváltozás</i>; Sylvia Plath: <i>Az üvegbura</i></p> <p>3.3.4. Visszatekintés: Molnár Ferenc: <i>A Pál utcai fiúk</i>; Rudyard Kipling: <i>A dzsungel könyve</i>; Antoine de Saint-Exupéry: <i>A kis herceg</i></p> <p>3.3.5. Fogalmak (megjelenített értékek, témák, motívumok): otthonosság, út, száműzetés, (e)migráció, honvágy, személyes és kulturális kötődés, nosztalgia, kultúrák találkozása, a beilleszkedés nehézségei, megnemértettség, kirekesztettség, idegenség, elidegenedés, magány</p> <p>3.4. HŰSÉG ÉS HŐSIESSÉG. A tatárjárás, a törökvilág és a kuruc-labanc harcok emlékezte (Minimális követelmény: 2 epikus alkotás, 4 lírai alkotás)</p> <p>3.4.1. Irodalmi művek a IX. osztályban tanulmányozott korokból: Balassi Bálint: <i>Egy katonanének</i>; <i>Ó, én édes hazám, te jó Magyarország</i>; Zrínyi Miklós: <i>Szigeti veszedelem</i>; kuruc dalok (<i>Csínom Palkó</i>; <i>Rákóczi-nóta</i>; <i>Nagymajtényi síkon letörött a zászló</i>; <i>Őszi harmat után</i>)</p> <p>3.4.2. Társítható művek:</p> <p>3.4.2.1. Irodalmi alkotások: Rogerius mester: <i>Siralmas ének</i>; Tinódi Lantos Sebestyén: <i>Cronica</i> (Egervár viadaljáról); Kodolányi János: <i>Julianus barát</i>; <i>A vas fia</i>; Kemény Zsigmond: <i>Zord idő</i>; Ady Endre: <i>Bujdosó kuruc rigmusa</i>; <i>Kurucok így beszélnek</i>; <i>Két kuruc beszélget</i>; Arany János: <i>Szondi két apródja</i>; Gárdonyi Géza: <i>Egri csillagok</i>; Jókai Mór: <i>Török világ Magyarországon</i>; <i>A nagyenyedi két fűzfa</i>; Mikszáth Kálmán: <i>A fekete város</i>; <i>Új Zrínyiász</i>; Kós Károly: <i>Varju nemzetség</i>; Esterházy Péter: <i>Harmonia Caelestis</i> (a kor hangulatát idéző részletek); Szilágyi István: <i>Hollóidő</i>; Makkai Sándor: <i>Ördögszekér</i>; Orbán Ottó: <i>Melyben Balassi módjára fohászkodik</i>; Lackfi János: <i>Plaza Balassi</i></p>

Tartalmi egységek	Tartalmak
	<p>3.4.2.2. Társművészeti alkotások: Hollósy Simon: <i>Zrínyi kirohanása</i> (festmény, 1896); Csontváry Kosztka Tivadar: <i>Zrínyi kirohanása</i> (festmény, 1903); Feszty Árpád: <i>Feszty-körkép</i> (festmény, 1892–1894); Benczúr Gyula: <i>Budavár visszavétele a törököktől</i> (festmény, 1686); <i>Egri csillagok</i> (musical, Várkonyi Mátyás – Béres Attila, 1996); <i>Zrínyi 1566</i> (rockmusical, Moravetz Levente, 2017); a <i>Rákóczi-induló</i> változatai</p> <p>3.4.3. Világirodalmi kitekintés: Homérosz: <i>Íliász</i>; Vergilius: <i>Aeneis</i>; <i>Roland-ének</i>; <i>Nibelung-ének</i>; az <i>Artúr-mondakör</i> feldolgozásai; Torquato Tasso: <i>A megszábadított Jeruzsálem</i>; Mihai Eminescu: <i>Harmadik levél</i>; Leon Uris: <i>Exodus</i></p> <p>3.4.4. Visszatekintés: Jókai Mór: <i>A kőszívű ember fiai</i>; Arany János: <i>Toldi</i>; Gárdonyi Géza: <i>Egri csillagok</i></p> <p>3.4.5. Fogalmak (megjelenített értékek, témák, motívumok): nemzeti identitás, keresztény értékrend, vitézi élet, hűség, hősiesség, végvári vitézek, önfeláldozás, imitatio Christi, athleta Christi, duális világkép, kuruc, labanc, száműzetés, bujdosás</p>
<p>4. Alkalmazott nyelvészet</p>	<p>(SZC)</p> <p>4.1. A nyelvelsajátítás szakaszai. Gyermeknyelv, dajkanyelv, gyermekközpontú kommunikáció, helyzetközpontú kommunikáció, egyszerűsített regiszter. Beszédértés, beszédalkotás</p> <p>4.2. Nyelvi szocializáció. A nyelvi szocializáció színterei. Elősegítő és gátló tényezők. Kommunikációs minták, kulturális értékek, normák közvetítése. Szocializációs formák szerepe</p> <p>4.3. Nyelvi hátrány, korlátozott, kidolgozott nyelvi kód, kétnyelvűség, többnyelvűség (egyéni, közösségi)</p> <p>4.4. Beszédtechnika. Légzés, hangképzés, artikuláció, ritmus, hangsúly, beszédstílus, kommunikációs tudatosság</p> <p>4.5. Helyesírás. Helyesírási alapelvek, hangkapcsolódási szabályszerűségek, mozgószabály, mondatok írásjelhasználata, tulajdonnevek helyesírása, földrajzi- és intézménynevek helyesírása, a számok betűkkel való írása, keltezés, az elválasztás szabályai, az egyszerű és az összetett mondat központosítása, írásjelhasználata, az írásmódok mint identitásjelölők, szókapcsolatok helyesírása, a szóelválasztás bonyolultabb esetei, keltezések és számok helyesírása</p>

1. Alapelvek

A tanterv alkalmazása olyan tanítási és tanulási módszereket feltételez, amelyek:

- a kompetenciák fejlesztésére épülnek (kommunikációs, kognitív, szociális, digitális);
- a komplex személyiségfejlesztésre, az értéktudat, az értékfelismerés, az attitűdök fejlesztésére irányulnak;
- előtérbe helyezik az inter- és transzdiszciplináris megközelítéseket, amelyek ösztönzik a kreatív és komplex döntéshozatali folyamatokat, az olvasói kritikai gondolkodást és az önálló értelmezési stratégiák kialakulását;
- figyelembe veszik a tanulók életkori sajátosságait, előzetes tudását és érdeklődését;
- támogatják az aktív részvételt, az önálló gondolkodást és a reflektív tanulást;
- elősegítik a nyelvi kreativitás, a kritikai gondolkodás, a szövegértés, szövegalkotás és az alkotóképesség fejlődését;
- lehetővé teszik a differenciált és csoportos tanulásszervezést, a változatos tanulási utak kialakítását.

2. A tanterv felépítése:

- **Közös törzsanyag:** a hangsúly az alapkompenciák kialakításán van, amelyek minden tanuló számára hozzáférhetők, és olyan módszerek választásán, amelyek biztosítják az inkluzív oktatás feltételeit és az esélyegyenlőséget. A tanulási tevékenységek fokozatosan nehezedő feladatokra és didaktikai játékokra alapoznak.
- **Szakspecifikus curriculum:** olyan módszerek alkalmazását feltételezi, amelyek fejlesztik a kritikai gondolkodást, a problémamegoldó készség, a vizsgálódás, kutatás kompetenciáját, valamint a tartalmak elmélyítését. A tanulási tevékenységek választásában ajánlott az inter- és transzdiszciplináris projektek, szakmai területeken való alkalmazások, speciális szoftverek használata.

3. A műválasztás módja:

- A műértelmező műhely gyakorlataihoz a tanár az osztály érdeklődését és adottságait figyelembe véve választ szövegeket a tantervben javasolt műlistából. Fontos szempont lehet a műválasztásban az osztályadalmi és lokális értékek képviselője is a kulturális sokszínűség jegyében. Erre ad lehetőséget a műértelmező műhelybeli szövegek sokszínűsége, változatossága, gazdagsága.
- A javasolt témák, problémakörök, problémafelvetések elmélyült vizsgálatához a megadott minimális követelményeken túl a műlista lehetőséget ad a választott szövegek számának növelésére a tanórai tevékenység keretén belül, vagy az egyéni/csoportos kutatómunka (projekt) megvalósításához.
- A tanóra kiválasztott szövegek vagy részletek ne haladják meg az 1500 szót, az ennél hosszabb szövegeket a tanterv otthoni olvasás után tanórai megbeszélésre javasolja.
- A tanulmányozott kor irodalmi alkotásainak a javasolt társítható művekkel való párhuzamos olvasása lehetőség arra, hogy a kortárs szövegek folyamatosan jelen legyenek az olvasói tapasztalatban, és gyakorlattá válhasson a klasszikusoknak a kortársak felől való olvasása. Ebben a szemléletben érthetővé válik, hogy a szövegek keletkezési korából fakadó „másság” feloldható a tematikus összefüggésben, és megfigyelhető az egyes problémakörökhöz való emberi viszonyulás időbeli változása. A választott irodalmi alkotások sora kiegészíthető a témához kötődő nem irodalmi szövegekkel (pl. publicisztikai, metaszövegek).
- **Irodalmi művek a IX. osztályban tanulmányozott korokból:** olyan magyar irodalmi alkotások, amelyeket a tanulmányozott korszakba helyezve stílustörténeti, műfaji szempontból is értelmezésre ajánlunk a tanóra keretén belül.
- **Társítható irodalmi alkotások:** olyan magyar irodalmi alkotások, amelyeket elsősorban tematikusan értelmezünk, és ebből a szempontból állítjuk összefüggésbe a tanulmányozott korszakok magyar irodalmi alkotásaival.
- **Társművészeti alkotások:** olyan festmények, szobrok, zenei, színpadi művek és filmek, amelyek tematikusan kapcsolódnak az ajánlott irodalmi alkotásokhoz, és kiegészítik, árnyalják, elmélyítik az értelmezést, komplex művészi látásmódot fejlesztenek, a korszak, stílus hangulatát érzékeltetik. A terjedelmesebb zenei, színpadi művek és filmek egy-egy, a téma szempontjából releváns részletét ajánljuk tanórán való értelmezésre, a teljes alkotások meghallgatása/megtekintése filmklub, egyéni filmnézés, csoportos projekt munka tárgyát képezik.

- **Világirodalmi kitekintés:** olyan világirodalmi alkotások, amelyek tematikusan kapcsolódnak az ajánlott művekhez. Nem számítanak bele a minimális követelménybe, hanem kiegészítik, formálják a tanulók irodalmi műveltségét, értékrendjét, a magyar irodalmat világirodalmi kontextusba helyezik, jelezve a problémakörök, témák, motívumok egyetemességét. Segíti az összehasonlító szemléletet, párhuzamok, különbségek felfedezését. A tanórán való közös értelmezéshez rövidebb szövegek, szövegrészletek javasoltak.
- **Visszatekintés:** a tanulók reflektálnak olyan irodalmi alkotásokra, amelyeket már korábban megismertek, a rájuk való utalás a problémakörök, témák, értékek, motívumok értelmezése során tágabb kontextusba helyezik a már megszerzett olvasmányélményeket, amelyek által feltárják a korábban tanulmányozott és az újonnan olvasott művek közti kapcsolatokat.
- **Fogalmak:**
 - **Tematikus fogalmak:** a műértelmező műhelyekben javasolt szakkifejezések, megjelenített értékek, témák, motívumok egyben a művek értelmezésének szempontjai is. Ezeket a fogalmakat az értelmezés során a tanulók elsajátítják és működtetik.
 - **Stilisztikai, poétikai, narratológiai, nyelvi fogalmak:** a tematikus fogalmakhoz társulnak a megjelenítés eszközei, azok a stilisztikai, poétikai, narratológiai, nyelvi fogalmak, amelyek az esztétikai élmény megfogalmazásának eszközei. A tantervben javasolt szakkifejezések fogalmi szintű funkcionális működtetése ajánlott.
 - **Minimális követelmény:** a tanterv ajánlása a választott művek számának meghatározására. Ezek magyar irodalmi alkotások a tanulmányozott korokból és a társítható irodalmi alkotások közül. A minimális követelmény (pl. 3 epikus alkotás, 3 lírai alkotás) teljes terjedelemben elolvasandó művekre vonatkozik. A minimális keretben egy irodalmi mű a 4 év alatt egyszer választható. Ez nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy a minimális kereten felül egy mű több témához kötődően is tanulmányozható legyen. A téma keretén belül választott művek mellett egy-egy, a tantervben ajánlott alkotás vagy annak részlete akár egy feladat, item megfogalmazásában is megjelenhet, melynek nem elvárása a teljes mű ismerete.

4. A tartalmak elrendezése:

A tanterv kronologikus és moduláris szempontokat követ. Nem elvárás a klasszikus értelemben vett irodalomtörténet, életrajz- és életmű tanítása. Olyan műközpontú szemléletet érvényesít, mely megengedi a különböző irodalmi, művészettörténeti, stílustörténeti korszakok közötti átjárást. Az ajánlott szerzők művei a műértelmező műhelyek ajánlatai alapján úgy illeszkednek a tananyagba, hogy azokban érvényesülhessen a tematikus értelmezés és a stílustörténeti, poétikai/narratológiai sajátosságok megfigyelése is.

A tanterv nyelvészeti részdiszciplínákhoz kapcsolódó témái részben az előző ciklusban már megismertek másfajta megközelítését célozzák, így elsősorban ezekhez köthetők; illetve részben olyan problematikákat vetnek fel, amelyek önállóan is tárgyalhatók, vagy akár – az ajánlott – irodalmi művekhez is köthetők.

5. A tanóra fókuszai:

- Tematikus fókusz
- Poétikai fókusz
- Szövegértési/értelmezési fókusz
- Szövegalkotási fókusz

6. Ajánlott módszerek és munkaformák

Felfedező tanulás (induktív megközelítés)

- Nyelvi jelenségek, szövegszerkezetek, irodalmi kódok megfigyelése és rendszerezése
- Szabályfelfedeztetés példák alapján (pl. versritmus, narratív szólamok, nyelvváltozatok)

Reflektív gondolkodás és metakogníció

- Saját megértési folyamat tudatosítása (pl. kettéosztott napló, gondolattérkép)
- Értelmezési hibák önálló korrekciója, újraolvasás, reflektálás

Műértelmező műhelymunka

- Különböző korokból származó művek közös projektalapú értelmezése
- Társítás világirodalmi, popkulturális, társművészeti alkotásokkal
- Tanulói portfólió készítése
- Tanulói állásfoglalás, vita, érvelés, alternatív értelmezések kidolgozása

Kooperatív tanulásszervezés

- Irodalmi körök, egy témáról különböző szerepekben, eszmecsere, kerekasztal-forgó, vándorló csoportok, vitaháló, disputa

Differenciált tanulásszervezés

- Választható szövegek, értelmezési utak, feladattípusok
- Tanulói kutatómunka megszervezése, irányítása
- Egyéni, páros és csoportmunka váltakozása

Digitális és multimédiás eszközök használata

- Online szótárak, adattárak, adatbázisok kezelése
- Multimédiás szövegek értelmezése (videó, kampány, komment)
- Digitális szövegalkotás: e-mail, hangüzenet, közösségi médiafelületek szövegei, pályázati űrlap
- A mesterséges intelligencia értő és kritikus használata

Szerepjáték és szituációs gyakorlatok

- Kommunikációs helyzetek modellezése (formális/informális párbeszéd, vita)
- Beszédhelyzethez illeszkedő szövegalkotás (meghívó, levél, monológ)

Tematikus progresszió és motívumalapú tanítás

- Motívumok, értékek, témák követése különböző művekben
- Életproblémák irodalmi megközelítése (pl. beavatás, szerelem, otthonosság, hűség, hősiesség)

7. Értékelési szempontok

- Kompetenciaalapú értékelés: a megszerzett tárgyi tudás változatos problémahelyzetekben való alkalmazása
- Fejlesztő értékelés: folyamatos visszajelzés, tanulási naplók, önértékelés, értékelési táblázat, társértékelés
- Valós élethelyzetekre épített feladatok: valós kommunikációs helyzetek, projektermékek, kreatív szövegalkotás

SZAKIRODALOM

Adamikné Jászó Anna: *Az olvasás múltja és jelene. Az olvasás grammatikai, pragmatikai és retorikai megközelítésben.* Trezor Kiadó, Budapest, 2006. <https://mek.oszk.hu/09400/09498/09498.pdf>

Adamikné Jászó Anna, Kálmánné Bors Irén, Kernya Róza, H. Tóth István: *Az anyanyelvi nevelés módszerei. Általános iskola 1–4. osztály.* Trezor Kiadó, Budapest, 2008.

Antalné Szabó Ágnes: *A szövegértő olvasás fejlesztése magyar nyelven – adaptivitás és motiválás a fejlesztésben = A szövegértés mint tanulási képesség fejlesztése*, szerk. Terbe Erika, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, 2019. 49-80. https://mindenkiiskolaja.elte.hu/wp-content/uploads/2019/09/A-sz%C3%B6veg%C3%A9rt%C3%A9s-mint-tanul%C3%A1si-k%C3%A9pess%C3%A9g-fejleszt%C3%A9s_INTERA.pdf#page=49

Arató László: *Olvasóvá nevelés és irodalomtanítás = Dűlő 2017027 — A szöveg vonzásában*, szerk. Fenyő D. György, Műút, 2017. 80-88. <https://drive.google.com/file/d/1jhg3qTi3tVHHxADJV82-vfJ4GZ3y325P/view>

Arisztotelész: *Poétika.* <http://mek.oszk.hu/00300/00315/00315.htm>

Bakró-Nagy Marianne és mtsai: *Nyelvi dokumentáció. Languages in danger* <http://hu.languagesindanger.eu/book-of-knowledge/nyelvi-dokumentacio/>

Barabási Tünde – Birta-Székely Noémi – Fóris-Ferenczi Rita – Gombos Márta – Péter Lilla – Stark-Nagy Gabriella – Szabó-Thalmeiner Noémi: *Pedagógiai kézikönyv. Az oktatás pedagógiaelméleti alapjai.* Kolozsvár, Ábel Kiadó, 2007.

Bárdossy Ildikó – Dudás Margit – Pethóné Nagy Csilla – Priskinné Rizner Erika: *A kritikai gondolkodás fejlesztése. Az interaktív és reflektív tanulás lehetőségei.* Pécsi Tudományegyetem, Pécs–Budapest, 2022. http://vetesi.hu/portfoliohoz/anyagok/kritikaig_fejl_1.pdf

Basch Éva – Kegyes Erika: *Kreatív írás – elmélet és gyakorlat.* Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, Szeged, 2024.

Benczéd József: *Retorika. Gyakorlati útmutató.* Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2010.

Benkes Zsuzsa – Petőfi S. János: *A vers és próza kreatív-produktív megközelítéséhez. Alapfeladat-típusok.* Országos Közoktatási Szolgáltató Iroda, Budapest, 1993.

Béres Judit: *„Azért olvasok, hogy éljek.” Az olvasásnépszerűsítéstől az irodalomterápiáig.* Kronosz Kiadó, Pécs, 2017.

Bódi Zoltán – Ferenczi Gábor – Pál Helén (szerk.): *A magyar nyelvjárások a XXI. században – nyelvstratégiai megközelítésben.* Magyarságtudató Intézet, Budapest, 2019.

Chadwick, Owen: *A reformáció.* Osiris, Budapest, 2003.

Csapó Benő: *A képességek fejlődése és iskolai fejlesztése.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003.

Czimer Györgyi – Kovács Szilvia – Miklósvölgyi Miklós: *Az irodalomtanítás új útjain.* Debreceni Egyetemi Kiadó, 2015. https://mad-hatter.it.unideb.hu/portal/displayDocument/Szervezeti%20t%C3%A1rak/Egy%C3%A9b%20szervezeti%20egys%C3%A9gek/Tan%C3%A1rk%C3%A9pz%C3%A9si%20K%C3%B6zpont/Kiadv%C3%A1nyt%C3%A1r/28%20%C3%B3r%C3%A1s%20szakm%C3%B3dszertani%20k%C3%A9pz%C3%A9s%20szakk%C3%B6nyvei/irodalomtanitas_uj_utjain.pdf

Eco, Umberto: *Az új középkor.* Európa könyvkiadó, Budapest, 2008.

Erdélyi Erzsébet: *Anyanyelvi nevelési tanulmányok III.* Iskolakultúra, Kolozsvár, 2008.

Farmati Anna: *Hagiografikus beszédmódok – legendakísér(l)etek? Avagy a szakmai ártalom le- és becsapódása az írás és az olvasás folyamatába = Hermész után szabadon. Köszöntőkötet Orbán Gyöngyi tiszteletére*, szerk. Berszán István, Fóris-Ferenczi Rita, Serestély Zalán. Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, Kolozsvár, Egyetemi Füzetek, 2019. 41. 225–238.

Fazakas Emese: *Bevezetés az általános és magyar nyelvtörténetbe. nyelvi változások, a magyar helyesírás és szókinccs története.* Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2017. <https://www.bolyait.ro/2017-2/>

Fejezetek a kora modern esztétikai gondolkodás történetéből, szerk. Horkay Hörcher Ferenc. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2013. https://www.academia.edu/5609725/FEJEZETEK_A_KORA_MODERN_ESZT%C3%89TIKAI_GONDO_LKOD%C3%81S_T%C3%96RT%C3%89NET%C3%89B%C5%90L_1450_1650_Chapters_from_Early_Modern_Aesthetic_Thought_in_Hungarian_szerk_Horkay_H%C3%B6rcher_Ferenc

Fenyő D. György: *Az irodalomtanítás módszertana. Éthosz és praktikák 1–2.* Tea Kiadó, Budapest, 2022.

Fóris Ágota: *Az adatgyűjtés és adatfeldolgozás általános módszerei.* = Fóris Ágota: *Kutatásról nyelvészeknek.* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2008. 113–142. <https://mek.oszk.hu/18000/18088/>

- Fóris Ágota: *Lexikológiai és lexikográfiai ismeretek magyar (mint idegen nyelv) tanároknak*. Károli Gáspár Református Egyetem, L'Harmattan, Budapest, 2018.
- Fóris-Ferenczi Rita: *Anyanyelv-pedagógia. Kísérlet az elmélet(ek) és a gyakorlat egybehangolására*. Kolozsvár, Ábel Kiadó, 2006.
- Fóris-Ferenczi Rita: *Tervezés és értékelés*, Ábel kiadó, Kolozsvár, 2019.
- Gáldi László: *Ismerjük meg a versformákat*. Móra, Budapest, 1993.
- Gordon Győri János (szerk.): *Irodalomtanítás a világ kilenc oktatási rendszerében*. Pont Kiadó, Budapest, 2003
- H. Tomesz Tímea: *A tartalomhoz forma. A tömegkommunikáció szövegfajtái történeti és pragmatikai keretben*. Pandora Könyvek 36., Eger, 2015.
<https://real.mtak.hu/189312/1/Pandora36H.TomeszTimea.pdf>
- Hajas Zsuzsa: *Kommunikációs gyakorlatok középiskolásoknak*. Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen, 2000.
- Hankiss Elemér: *Az irodalmi mű mint komplex modell*. Magvető Kiadó, Budapest, 1985.
- Irodalomtanítás a harmadik évezredben*, főszerk. Sipos Lajos. Krónika Nova Kiadó, 2006.
<https://mek.oszk.hu/22000/22017/22017.pdf>
- Irodalomtanítás I-II.*, szerk. Sipos Lajos. Pauz Kiadó, 1994.
- Iser, Wolfgang: Az olvasás aktusa. Az esztétikai hatás elmélete. In: Kiss Attila, Kovács Sándor S. K., Odorics Ferenc (szerk.): *Testeskönyv I*. Szeged: Ictus – JATE Irodalomel mélet Csoport 1996.
- Jakobovits Kitti: *Irodalomterápia. A könyvespolcod pszichológusszemmel*. Kulcslyuk Kiadó, Budapest, 2021.
- Jankovits László: *Nobilis ingenio. Janus Pannonius költészete. A műértelmezés hagyományai Janus Pannonius költészetében*. Irodalmi Jelen könyvek, Arad, 2012.
- Józsa Krisztián – Steklács János (szerk.): *Az olvasás–szövegértés fejlesztése*. Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest, 2012.
- Kádár Éva – Kádár Zoltán: *Anyanyelv-pedagógia – Egyetemi jegyzet*. Ábel Kiadó, Kolozsvár, 2020.
- Kálmán László: Mitől változik a nyelv? *Nyelv és Tudomány* 2012 <https://www.nyest.hu/hirek/mitol-valtozik-a-nyelv>
- Kálmán László – Trón Viktor: *Bevezetés a nyelvtudományba*. 2., bővített kiadás. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2007. https://archive.nytud.hu/publ/bevezetes_a_nyelvtudomanyba.html
- Kiefer Ferenc (szerk.): *Magyar nyelv*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2006.
- Koncepció-javaslat a magyar nyelv és irodalom középiskolai oktatásához, szerk. Fóris-Ferenczi Rita. *Magiszter*, XVIII. évf./2. sz., 2020/tél, 125-162. https://padi.psiedu.ubbcluj.ro/wp-content/uploads/Magiszter-2020_2_125-162.pdf
- Kocsisné Kálló Veronika – Túriné Gál Anikó – Ruzsics Ilona: *Nyelvi szocializáció, szocializáció és nyelv. = Kommunikáció fejlődése és fejlesztése értelmileg akadályozott személyeknél*. Szegedi Tudományegyetem, Mentorháló Projekt, 2013. https://eta.bibl.u-szeged.hu/1662/2/kom_fejl/www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Kommunikaci_fejldse_s_fejlesztse_rtelm_ileg_akadlyozott_szemlyeknl/index-2.html
- Kőszeghy Péter: A régi magyar irodalom történetének írása, avagy mi az az „igazi irodalom”. *ItK*, 2015. 5. 613–624.
- Kőszeghy Péter: *Balassi Bálint. Magyar Amphión*, Bp., 2014.
- Labáth Ferencné: *Az anyanyelvi nevelés alapjai*. Educatio Kft., Budapest, 2009.
- Lénárd Sándor – Rapos Nóra: *Fejlesztő értékelés*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2009.
- Magassy László – Magassyné Molnár Katalin: *Fogalmazási gyakorlatok 10–16 éveseknek*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2001.
- Lengyel Zsolt: *A gyermeknyelv*. Gondolat, Budapest, 1981.
- Lőrincz Gábor – Lőrincz Julianna – Török Tamás: A határon túli magyar nyelvváltozatok és a nyelvi variativitás. *Magyar Nyelv* 2022: 257–275. <https://ojs.elte.hu/magyarnyelv/article/view/4844/3806>
- Magyar irodalom*. Gintli Tibor (főszerk.), Akadémiai Kiadó, Budapest, 2010.
- Magyar nyelvemlékek*, szerk. Mann Jolán, Sudár Annamária, Kertész Balázs. OSZK, 2009.
<https://nyelvemlekek.oszk.hu>
- Manguel, Alberto: *Az olvasás története*. Park Kiadó, Budapest, 2001.
- Medgyesy Norbert: *Énekelt történelem I. Az államalapítás kora Álmos vezértől László király szentté avatásáig* (CD melléklettel). L'Harmattan, Budapest, 2016.
- Montágh Imre: *Tiszta beszéd*. Holnap kiadó, 2022.

- Nádasdy Ádám: Miért változik a nyelv? Előadás a Mindentudás Egyetemén
<http://www.mindentudas.hu/nadasdy/20031117nadasdy.html>
- Nagy József: *Az olvasás–megértés fejlesztése*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2004.
- Nahalka István: *Hogyan alakul ki a tudás a gyerekekben? Konstruktivizmus és pedagógia*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2002.
- Nemes Nagy Ágnes: Film a 18. századból (Kazinczyról). In: Nemes Nagy Ágnes: *Metszetek*. Magvető Kiadó, Budapest, 1982. 231–242.
- Orbán Gyöngyi: *Háttérelvezések. Esszék a korszerű irodalomtanítás köréből*. KOMP-PRESS Korunk Baráti Társaság Kiadó, Kolozsvár, 2000.
https://www.korunk.org/konyvek/letoltkonyvek/z_zOrbanGyongyi_Hatterelevezések.pdf
- Orbán Gyöngyi: *Ígérlet kertje. A dialógus poétikája felé*. Pro Philosophia – Polis Kiadó, Kolozsvár, 1999. <https://mek.oszk.hu/07700/07709/07709.htm>
- Orbán Gyöngyi: *Megértő irodalomoktatás*. Stúdium Könyvkiadó, Kolozsvár, 1998.
https://www.academia.edu/94153774/Orb%C3%A1n_Gy%C3%B6ngyi_Meg%C3%A9rt%C5%91_irodalomoktat%C3%A1s
- Pethőné Nagy Csilla: *Módszertani kézikönyv*. Korona, Budapest, 2007.
- Prievara Tibor: *A 21. századi tanár. Digitális pedagógiai kézikönyv*. Neteducatio, Budapest, 2018.
- Redl Károly: *Az égi és a földi szépről*. Gondolat, Budapest, 1988.
- Réger Zita: *Utak a nyelvhez. Nyelvi szocializáció – nyelvi hátrány*. Soros Alapítvány és MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest, 2002. <https://mek.oszk.hu/04000/04046>
- Samu Ágnes: *Kreatív írás*, Holnap Kiadó, Budapest, 2004.
- Steklács János: *Az olvasás–szövegértés pedagógiája*. Dinasztia Kiadó, Budapest, 2009.
- Steklács János: *A szövegértés tanítása és mérése*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2015.
- Szepesi Erika, Szerdahelyi István: *Verstan*. Gondolat, Budapest, 1981.
- Szerdahelyi István: *Műfajelmélet mindenkinek*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1997.
- Sziksainé Nagy Irma: *Leíró magyar szövegtan*. Osiris Kiadó, Budapest, 1999.
- Sziksainé Nagy Irma: *Szövegértés – szövegelemzés – szövegalkotás*. Bp., 2000.
- Szőke-Milinte Enikő: *A kommunikációs kompetencia fejlesztése. Az általános kommunikációs készségek fejlesztésének elmélete és gyakorlata*. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Piliscsaba, 2007.
- Tancz Tünde: *A kommunikáció és a nyelv fejlődése a kora gyerekkorban*. Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pécs, 2011.
https://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/kommunikacio_es_fejlodes/index.html
- Tary Blanka – Fejes József Balázs – Hódi Ágnes – Szenczi Beáta – Vígh Tibor: Javaslatok a szövegértés tantárgyakba ágyazott fejlesztéséhez – az olvasási stratégiák tanítása I-II. *Anyanyelv-pedagógia*, 2002.4.1, 2023.1.1. <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=982>, <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=995>
- Temple, C. – Steele, J. L. – Meredith, K. S.: *Hogyan neveljük gondolkodó olvasókat?* VIII. Tankönyv. A Reading and Writing for Critical Thiking Projekt (A kritikai gondolkodás fejlesztése az olvasási és írás készségen keresztül) számára készült segédanyag. International Reading Association, Open Society Institute, 1998.
- Tinódi Sebestyén és a régi magyar verses epika*, szerk. Csörsz Rumen István. Kolozsvár, 2008.
- Tóth László: *Az írásbeli szövegalkotás pszichológiai alapjai – módszerek a fejlesztéshez* –. Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen, 2006.
- Tóth László: *Az olvasás pszichológiai alapjai*. Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen, 2002.
- Tóth-Mózer Szilvia – Misley Helga: *Digitális eszközök integrálása az oktatásba*. Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Budapest, 2019. https://mindenkiiskolaja.elte.hu/wp-content/uploads/2019/09/Digit%C3%A1lis-eszk%C3%B6z%C3%B6k-integr%C3%A1l%C3%A1s-az-oktat%C3%A1sba_INTERA.pdf
- Tóth Szergej – Földes Csaba – Fóris Ágota (szerk.): *Lexikológia és lexikográfiai látkép: problémák, paradigmák, perspektívák*. Generalia, Szeged, 2004. pp. 8–13; 24–43; 71–79; 145–150.
- Wacha Imre: *A korszerű retorika alapjai I-II*. Szemimpex Kiadó, Budapest, 1993.
<https://adatbazisokonline.mnl.gov.hu/>
<https://www.arcanum.com/hu/>
<https://digiteka.ro/index/adatbazis>
<https://www.hungaricana.hu/hu/adatbazisok/leveltari-iratgyujtemeny/>
<https://helyesiras.mta.hu/helyesiras/default/suggest>

MUNKACSOPORT

Név	Fokozat/Tudományos cím	Munkahely/intézmény/település /megye
Deák Magdolna	I-es fokozat	Bod Péter Tanítóképző, Kézdivásárhely, Kovászna megye
Demeter Emőke-Csilla	I-es fokozat	Ady Endre Elméleti Líceum, Nagyvárad, Bihar megye
Gál Ilona-Gyöngyi	I-es fokozat	Református Líceum, Szatmárnémeti, Szatmár Megye
Kovács Éva	dr., I-es fokozat	Zilahi Református Wesselényi Kollégium, Szilágymegye
Farmati Anna	dr., egyetemi adjunktus	Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Kolozsvár, Kolozs megye
Siklódi Beáta	I-es fokozat	Bolyai Farkas Elméleti Liceum, Marosvásárhely, Maros megye
Zsemlyei Borbála	dr., egyetemi adjunktus	Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Kolozsvár, Kolozs megye

Szakmai irányítók

Név	Fokozat/Tudományos cím	Intézmény
Fazakas Emese	dr., egyetemi habilitált docens	Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Kolozsvár, Kolozs megye
Váradai Izabella	dr., I-es fokozat	Országos Curriculum és Értékelési Központ, Bukarest